

VERSLAG RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 21 JANUARI 2019

Situatie Noord-Syrië

Onder *current affairs* werd kort gesproken over Syrië. Nederland heeft, conform staand kabinetsbeleid en in lijn met de moties Karabulut c.s. (21501-02-1946) en Voordewind c.s. (21501-02-1949) ingebracht tijdens VAO RBZ van 17 januari jl., de Hoge Vertegenwoordiger en de EU-lidstaten opgeroepen waar mogelijk en op alle niveaus duidelijk te blijven maken dat Turkije weg moet blijven van unilaterale acties die de anti-ISIS-inspanningen ondermijnen of verdere instabiliteit riskeren. Er was in de bespreking ook aandacht voor de signalen van de Verenigde Staten over aanstaand vertrek en voor Europese *preparedness*. Tot slot werd aandacht gevraagd voor de humanitaire situatie en de noodzaak tot humanitaire hulpverlening.

Venezuela

De Hoge Vertegenwoordiger sprak tijdens de Raad haar dank uit voor de getoonde EU-eenheid ten aanzien van het besluit om de inauguratie van Maduro van 10 januari jl. niet bij te wonen. Ook sprak zij haar waardering uit voor de EU-inzet gedurende het door Maduro verordonneerde gesprek met de EU-ambassadeurs, alsmede gedurende het onderhoud dat de EU-ambassadeurs hadden met de voorzitter van de National Assemblée de dag erna. De Hoge Vertegenwoordiger stelde dat er progressie wordt geboekt bij de oprichting van de International Contact Group (ICG) en dat het van groot belang is dit in nauwe afstemming te doen met regionale partners. Zij zal zich hiervoor ook de komende weken blijven inspannen. Tijdens de Raad van februari zal er naar verwachting een besluit worden genomen over de oprichting van de ICG. Verder werd in de Raad het ook door Nederland ondersteunde standpunt uitgedragen dat in de relatie met Venezuela niet alleen dialoog maar ook druk, eventueel in de vorm van sancties, een cruciale rol moet blijven spelen.

Democratische Republiek Congo

De Raad sprak over de actuele ontwikkelingen in de Democratische Republiek Congo (DRC) naar aanleiding van de verkiezingen die op 30 december jl. plaatsvonden. De Hoge Vertegenwoordiger wees op het niet-transparante verloop van het verkiezingsproces, de grote verdeeldheid die de uitslag en de communicatie daarover teweeg heeft gebracht onder de bevolking en de negatieve impact van de verkiezingen op de democratische transitie in het land. Verschillende lidstaten spraken hun zorgen uit en benadrukten het belang van intensievere samenwerking met de Afrikaanse Unie. En marge van de EU-AU Ministeriele is ook gesproken over de recente ontwikkelingen in de DRC. Onder coördinatie van de Hoge Vertegenwoordiger wordt gewerkt aan een gezamenlijke EU-positie voorafgaande aan de inauguratie van de nieuwe president.

Toezegging tijdens AO RBZ van 16 januari jl.

Het kabinet maakt van de gelegenheid gebruik om, zoals tijdens het AO RBZ van 16 januari jl. toegezegd, terug te komen op de vraag van het lid Koopmans (VVD) of EU-ontwikkelingsgelden die nu in de Democratische Republiek Congo (DRC) worden besteed niet beter in andere landen uitgegeven kunnen worden, om zo de druk op Congolese autoriteiten op te voeren. Koopmans verwees daarbij naar de ongewenste actie van de DRC de EU-ambassadeur uit te wijzen.

De EU-ambassadeur in de DRC werd door de Congolese autoriteiten Persona Non Grata verklaard, als vergelding voor de verlenging van EU-sancties tegen 14 individuen uit de DRC. De EU-sancties, die in 2016 werden ingesteld, zijn een gerichte reactie op schendingen van mensenrechten en tegen acties die het verkiezingsproces ondermijnen en raken daarmee de individuen verantwoordelijk voor instabiliteit zonder de lokale bevolking te treffen.

De recente ontwikkelingen rondom het verkiezingsproces vragen wat betreft het kabinet om een gepaste reactie van de EU. Hieraan wordt nu, zoals tijdens de RBZ besproken, onder coördinatie van de Hoge Vertegenwoordiger gewerkt. Het kabinet is terughoudend met het opschorten van ontwikkelingsgelden. Maatregelen moeten effectief en proportioneel zijn en voorkomen moet worden dat de lokale, en vaak kwetsbare bevolking, het slachtoffer wordt.

Via het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) ontvangt de DRC van de EU steun op het gebied van gezondheidszorg, duurzame landbouw en milieu, infrastructuur en bestuur en rechtsstaat en worden maatschappelijke organisaties ondersteund¹. Dit betreft geen begrotingssteun, maar binnen bepaalde programma's wordt wel samengewerkt met Congolese autoriteiten op verschillende niveaus. De Europese Commissie heeft aangegeven bij de programmering van het nog resterende bedrag uit het EOF voor de jaren 2019-2020 (EUR 87,5 mln) rekening te zullen houden met de ontwikkelingen in het land en het verloop van de verkiezingen. Nederland zal hierbij betrokken zijn en inzetten op effectieve programmering in het licht van de laatste ontwikkelingen.

Nederlandse ontwikkelingsgelden worden in DRC voornamelijk ingezet via het regionale Grote Merenprogramma. Dit wordt uitgevoerd door de vier ambassades in Kigali, Kinshasa, Kampala en Bujumbura en richt zich specifiek op stabiliteit in de regio, met de nadruk op Oost-Congo. Er gaat via dit programma, of andere kanalen, geen Nederlandse financiering naar de Congolese overheid.

Desinformatie

In de Raad werd gesproken over het op 5 december jl. gelanceerde EU-Actieplan voor het tegengaan van desinformatie. Vice-president Ansip gaf een nadere toelichting over de externe aspecten van het Actieplan. De rol van Rusland bij het verspreiden van desinformatie kwam in de discussie veelvuldig aan bod en diverse lidstaten riepen EDEO en de Commissie op meer middelen vrij te maken om een weerwoord te bieden. Er was brede erkenning voor belang van samenwerking met internationale actoren zoals NAVO/G7/AU/VN. Nederland sprak waardering uit voor EDEO en de Commissie voor het adresseren van de Nederlandse zorgen in het Actieplan (waaronder het respecteren van fundamentele vrijheden en rechten, subsidiariteit en proportionaliteit) en zei uit te kijken naar de uitwerking ervan in de implementatie van het Actieplan. Nederland kon hierbij op bijval rekenen van andere lidstaten. De Hoge Vertegenwoordiger sloot de discussie af door te stellen dat EDEO en de Commissie vaart zullen maken met de implementatie van het Actieplan, te beginnen met een overzicht van activiteiten van Lidstaten en andere actoren. Tijdens de Europese Raad van maart 2019 zullen Hoge Vertegenwoordiger en Commissie verslag uitbrengen over de voortgang.

EU-ASEAN

Aansluitend op de RBZ vond de 22e ministeriële EU-ASEAN-bijeenkomst plaats met de 10 ASEAN-landen: Indonesië, Maleisië, Filipijnen, Singapore, Thailand, Brunei, Cambodja, Laos, Myanmar en Vietnam. Belangrijkste uitkomst van de top is het besluit een strategisch partnerschap aan te gaan om de samenwerking tussen beide organisaties verder te verdiepen. Details van dit partnerschap dienen op een later moment nog te worden uitgewerkt. Eveneens is besloten een EU-ASEAN-werkgroep inzake palmolie in te stellen om tegemoet te komen aan Indonesië en Maleisië; beide landen hebben problemen met de opstelling van enkele lidstaten op dit punt. De Hoge Vertegenwoordiger heeft in de afsluitende persconferentie een harde verklaring afgelegd over de situatie in Rakhine, nadat ASEAN een verwijzing in de gezamenlijke slotverklaring had geblokkeerd. Nederland heeft plenair en tijdens een bilateraal overleg met de Myanmarese Minister van Internationale Samenwerking de regering van Myanmar opgeroepen voortgang te boeken om de situatie in Rakhine te verbeteren en terugkeer van de Rohingya vluchtelingen op een veilige manier mogelijk te maken. Zoals verzocht tijdens het Algemeen Overleg van 16 januari jl., heeft Nederland ook teleurstelling uitgesproken over de zeven jaar gevangenisstraf voor de Reuters journalisten en de Myanmarese regering verzocht amnestie te verlenen.

EU sancties Myanmar

Het Kabinet maakt graag van de gelegenheid van dit verslag gebruik om uw Kamer te informeren dat conform motie Sjoerdsma c.s. (Kamerstuk 32 735 nr. 201) Nederland zich met succes heeft ingezet voor uitbreiding van de EU-sanctielijst Myanmar. Op 21 december 2018 besloot de Raad om zeven Myanmarese militairen en leden van de grenspolitie aan deze lijst toe te voegen vanwege ernstige mensenrechtenschendingen, waarmee het totaal op veertien komt.

¹ De totale EU ontwikkelingssteun aan DRC uit het Europees Ontwikkelingsfonds voor de jaren 2014-2020 bedraagt EUR 620 mln.

EU-LAS top

Tijdens de Raad werd ook gesproken over de voorbereiding van de top tussen de EU en de Arabische Liga (EU-LAS top) die zal plaatsvinden op 24 en 25 februari in Sharm el-Sheikh en wordt voorgezeten door de voorzitter van de Europese Raad, Donald Tusk, en president Sisi van Egypte. Hoge Vertegenwoordiger Mogherini uitte zich positief over de haalbaarheid van een slotverklaring voor de EU-LAS ministeriële bijeenkomst van 4 februari, al stuit deze verklaring op een aantal uitdagingen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de paragraaf over Syrië, nu de Arabische Liga overweegt de betrekkingen met Syrië te normaliseren. Lidstaten benadrukten het belang van een stevige verklaring enerzijds, met daarin aandacht voor een aantal cruciale onderwerpen zoals persvrijheid, vrouwenrechten, klimaat, migratie (incl. terugkeer) en counter-terrorism, en een gebalanceerde verklaring waar de LAS mee kan instemmen anderzijds.

EU-AU

Aansluitend op de RBZ vond op 22 januari de EU-Afrikaanse Unie ministeriële bijeenkomst plaats. Europese en Afrikaanse ministers spraken over de thema's vrede, veiligheid en bestuur, handel, investeringen en economische integratie en multilateralisme en benadrukten het belang van het bieden van perspectief aan de snelgroeiende jonge bevolking in Afrika. In een gezamenlijke slotverklaring² uitte de EU en de AU hun betrokkenheid bij een versterkt, gelijkwaardig partnerschap gebaseerd op Afrikaanse en Europese belangen met een belangrijke rol voor bovengenoemde thema's alsook migratie en mobiliteit. Nederland benadrukte het belang van democratisering en rechtsstatelijkheid en pleitte met succes voor opname hiervan in de slotverklaring. Daarnaast vroeg Nederland aandacht voor effectieve opvolging van gemaakte afspraken, onder meer op het gebied van vrede en veiligheid, zoals het tijdens de AU-top in Abidjan geïnitieerde (en in mei 2018 ondertekende) AU-EU Memorandum of Understanding over vrede, veiligheid en bestuur. Ook wees Nederland op het belang van samenwerking op het gebied van irreguliere migratie.

Overig

Iraanse inmenging in Europa

Tijdens het Algemeen Overleg op 16 januari jl. ter voorbereiding op de Raad Buitenlandse Zaken heeft de minister van Buitenlandse Zaken toegezegd aan het lid Sjoerdsma (D66) nadere informatie te verstrekken over de bespreking van Iraanse inmenging in RBZ-verband en over de contacten met de familie Nissi. Het kabinet maakt graag van de gelegenheid van dit verslag gebruik om uw Kamer te informeren dat Iraanse inmenging in Europa voor het eerst tijdens de Raad Buitenlandse Zaken is besproken in november 2018 (ref. Kamerstuk 21501-02-1932). Wel bestaat al sinds juni 2018 vertrouwelijk contact met en uitwisseling tussen verschillende diensten in Europese landen over dit onderwerp. De familie Nissi is op 8 januari 2019 geïnformeerd over de bekendmaking van het nieuws omtrent de rol van Iran bij de moord op de heer Nissi. Nadat op die dag rond 13:00 uur telefonisch contact is gelegd, zijn omstreeks 13:45 uur de familie Nissi (echtgenote, zussen en broer) en hun advocaat geïnformeerd. Bovendien is de afgelopen zes maanden regelmatig contact geweest tussen de familie en de familierechercheur.

² <https://www.consilium.europa.eu/media/37940/190122-eu-au-joint-communique-en.pdf>